

СІРУК НАТАЛІЯ МИХАЙЛІВНА

Методичні рекомендації до курсу
“Джерелознавство новітньої історії України”
(для студентів спеціальностей «Історія» та «Документознавство та
інформаційна діяльність»)

Міністерство освіти і науки України
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
Історичний факультет
Кафедра археології, давньої та середньовічної історії України

СІРУК НАТАЛІЯ МИХАЙЛІВНА

Методичні рекомендації до курсу
“Джерелознавство новітньої історії України”
(для студентів спеціальностей «Історія» та «Документознавство та інформаційна діяльність»»)

Луцьк 2012

УДК 94 (477) «19/20»: 930.1(072)
ББК 63.3 (4 УКР) ЮЯ 73-9
С 40

Рекомендовано до друку методичною радою Волинського національного університету імені Лесі Українки (протокол № 8 від 18 квітня 2012 року)

Рецензент:

В.К.Баран – доктор історичних наук, професор Волинського національного університету імені Лесі Українки.

Методичні рекомендації до курсу «Джерелознавство новітньої історії України» / Н.М.Сірук. – Луцьк, 2012. – с. 48

В методичних рекомендаціях висвітлюються головні закономірності формування джерельної бази новітньої історії України та відображення в них процесу історичного розвитку, подається аналіз історичних джерел на основі достовірності та повноти відомостей про події, які йдуться у джерелах.

Для студентів спеціальностей «Історія» та «Документознавство та інформаційна діяльність»».

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

З висоти ХХІ століття людство дедалі пильніше оглядає й осмислює свою багатовікову історію, її повчальні уроки. Спираючись на досвід минулого, воно шукає відповідей на болючі проблеми й намагається визначити оптимальні шляхи розв'язання насущних завдань сьогодення.

У зв'язку з цим неухильно зростає роль історичної науки, покликаної давати якомога глибші знання, створювати повнішу і правдивіше картину зародження та розвитку світової цивілізації, а також історії кожного окремого етносу, включаючи й український. Усі надбання історичної науки, все багатство історичних знань і досвіду ґрунтуються на обширній джерельній базі. Джерела для історика немов цеглини для будівельника, без них немислимо створити будь-яку наукову історичну працю.

У сучасних умовах, коли Україна утверджується як самостійна держава і поступово інтегрується у світове співтовариство, коли відновлюються і збагачуються національні традиції, повертаються замовчувані імена духовних світочів українського народу, неухильно зростає суспільна роль історичної науки та всіх її підрозділів. Вона покликана правдиво і об'єктивно, науково і неупереджено переосмислювати події і явища минулого на основі раніше недоступних джерел і нових методологічних підходів, рішучого розриву з ідеологічними постулатами тоталітаризму.

Історія національної історичної думки, розвитку української історичної науки наповнена колосальним матеріалом, досвідом і уроками, цінним методологічним інструментарієм, які, взяті в комплексі, мають незамінне значення не тільки для осягнення минулого, але й кращого розуміння сучасності та обріїв майбутнього. З'ясувати незаангажовано і об'єктивно історію України неможливо без знання тенденцій розвитку української

історичної науки, тобто без опанування основ джерелознавства історії України.

Мета пропонованого курсу полягає у:

- з'ясуванні витоків джерелознавства новітньої історії України;
- виявленні провідних тенденцій і закономірностей його розвитку;
- у виокремленні внеску у збагачення історичних знань визначних українських істориків і наукових осередків, інститутів, їх друкованих органів;
- з'ясуванні, що вивчає джерелознавство новітньої історії України, яке його місце в структурі історичної науки.

Завдання курсу:

- виховувати у студентів почуття патріотизму, пошани до історичного минулого свого народу;
- дати студентам знання про предмет джерелознавства новітньої історії України, його об'єкти, дослідницькі та дидактичні завдання, основні етапи розвитку;
- ознайомити студентів із новими досягненнями джерелознавства новітньої історії України;
- навчити студентів вільно оперувати категоріями та поняттями;
- сформувати у студентів вміння самостійно вивчати й аналізувати історичні джерела;

Вимоги до знань і умінь студентів.

Студенти повинні знати :

- основні етапи зародження та розвитку джерелознавства новітньої історії України;
- головні закономірності формування джерельної бази новітньої історії України та відображення в них процесу історичного розвитку;
- базові поняття курсу.

Уміти :

- знаходити зв'язок змісту історичної інформації джерела зі змістом його соціального призначення;
- критично оцінювати наративні джерела, зокрема мемуарні, епістолярні, політично – публіцистичні та інші джерела, які є відображенням громадянської позиції автора;
- уміти розрізняти вплив спонукальних мотивів створення джерела на його зміст і форму;
- аналізувати історичні джерела на основі відповідності достовірності та повноти відомостей про події, які йдеться у джерелі.

Модуль 1. Джерелознавство новітньої історії України як спеціальна галузь історичної науки.

Методичні рекомендації до лекції 1 та семінарського заняття 1.

У зазначених темах важливо відзначити предмет і об'єкт вивчення, завдання, структуру історичного джерелознавства новітньої історії України (1917-2012 рр); джерелознавство й історичне пізнання; специфіку минулого як об'єкту пізнання; види інформації про минуле; історичне джерело як носія соціальної інформації.

Висвітлюючи поставлені питання, варто зупинитись на класифікації основних груп джерел з вивчення новітньої історії України: писемних – (літописи, актові, діловодні та нормативні, статистичні, матеріали соціологічних досліджень, судово-слідчі, документи громадських об'єднань та політичних партій, періодика, джерела особового походження, архівні, інтернет), речових, зображальних, усних або фольклорних, лінгвістичних.

Висвітлюючи зазначені питання, слід зупинитися на складовій частині джерелознавства – ”Документознавство як наука”; понятті ”документ”, його функціях, властивостях, ознаках; книзі як виду документа, функції та властивості книги.

Аналізуючи теми, варто констатувати, що галузь історичної науки, яка займається виявленням і вивченням історичних джерел, розробляє засоби та методи їх критичного аналізу з метою використання в історичному дослідженні, називається історичним джерелознавством. Історичне джерело – матеріальний носій історичної інформації, що виник у процесі суспільних відносин і відображає той чи інший бік діяльності людини.

Методичні рекомендації до лекції 2 та семінарського заняття 2.

Аналізуючи поставлені питання, слід звернути увагу на критерії класифікації писемних джерел, їх характер, зміст і форми: актові та діловодні документи; матеріали статистичні та соціологічних досліджень; судово-слідчі документи; документи громадських об'єднань та політичних партій. Розглядаючи актові та діловодні документи новітньої історії України, варто сказати про те, що це правові документи, в яких зафіксовані договори, угоди між приватними особами, між державою і приватними особами, між державою і церквою. Це документи, які виникли внаслідок діяльності органів влади, суду та інших установ.

Статистичні джерела охоплюють носії відомостей, що виникли внаслідок масових обстежень, описів, переписів, запровадження обліку та звітності. Матеріали соціологічних досліджень – анкетування, інтерв'ю, опитування. Судово-слідчі джерела: протоколи обшуку та огляду, протоколи слідства, допитів звинувачених та свідків, очних ставок, донесення агентів, листування слідчих органів, речові докази, допитні листи по справі, вироки судів, матеріали прокурорського нагляду.

Характеризуючи документи громадських об'єднань та політичних партій, варто зауважити про статuti партій та об'єднань, їх програмні документи, матеріали з'їздів, конференцій, пленумів, засідань центральних і місцевих органів партій та об'єднань; виступи на з'їздах, конференціях, у пресі лідерів партій та об'єднань, у яких роз'яснюються й коментуються документи цих організацій, а також їхня практична діяльність.

Висвітлюючи поставлені питання, необхідно зупинитись на таких джерелах, як Універсали Центральної Ради; Конституції 1918 р., 1924 р., 1936 р., 1977 р., 1996 р.; ”Декларація про державний суверенітет України”; ”Акт проголошення незалежності України”; ”Закони України”; ”Літопис УПА”; ”Статистика України”; “ З архівів ВУЧК – ГПУ – НКВД – КГБ ”; ”Реабілітовані історією”; ”Комуністична партія Радянського Союзу в резолюціях і рішеннях з’їздів, конференцій та пленумів ЦК”; ”Народний Рух України: Програма і Статут Народного Руху України” та інші.

Методичні рекомендації до лекції 3 та семінарського заняття 3.

Вивчаючи поставлені питання потрібно зупинитись на таких різновидах джерел новітньої історії України, як газети та журнали; значенні періодичної преси як історичного джерела; особливостях цих джерел (зміст преси радянського та новітнього періоду, їх специфіки); типах газет і журналів; класифікації за ідейно-політичним напрямком; передових, редакційних газетних та журнальних статтях для вивчення історичних подій; визначних авторських статтях; публікації в газетах і журналах постанов та указів уряду та документальних матеріалів; критику на сторінках газет і журналів та самої періодики; критичний аналіз матеріалів преси; самвидав.

Варто зазначити, що специфічною рисою цього виду джерела є комплексний, синтетичний характер: у них представлено багато форм оперативної інформації (документальна, поточно-хронікальна, особового характеру). Публікації на сторінках газет і журналів офіційних матеріалів – постанов органів державної влади, документів політичних партій та громадських організацій – перетворення їх на скарбницю джерел епохи, які висвітлюють події.

Газета – видання у вигляді одного чи декількох аркушів установленого формату, що виходить через певні короткі проміжки часу і містить оперативну інформацію з актуальних питань громадсько-політичного життя. Розрізняють громадсько-політичні, спеціальні, спеціальний випуск. Журнал –

видання у вигляді блока скріплених у корінці аркушів друкованого матеріалу встановленого формату, що містить статті, реферати, жанри літературних творів різних типів. Розрізняють громадсько-політичний, науковий, науково-популярний, виробничо-практичний, популярний, літературно-художній.

Висвітлюючи питання, варто зупинитись на таких газетах та журналах, як “Нова Рада”, “Відродження”, “Сільські вісті”, “Робітнича газета”, “Правда”, “Урядовий кур’єр”, “Голос України”, “Радянська Волинь”, “Україна молода”, “Вопросы истории”, “Український історичний журнал”, “Український вісник” та ряд інших.

Методичні рекомендації до лекції 4.

Розглядаючи питання, варто зауважити, що основними видами джерел особового походження є спогади (мемуари), щоденники, приватне листування, життєписи, автобіографії, тощо; цінність цих джерел зумовлюється особливостями їхнього походження – вони належать конкретному автору, відображають безпосереднє сприйняття ним навколишнього світу, історичних подій і явищ; по-перше, в них закладена своєрідна інформація соціально-психологічного рівня, відсутня в інших видах джерел; по-друге, матеріали особового походження нерідко містять такі відомості, яких немає в інших джерелах, їх використання дає змогу історикові більш докладно й колоритно відтворити як окремі події, так і характерні риси й особливості певних епох, осіб. Відтворюючи події певного часу, джерела особового походження не позбавлені суб’єктивності в оцінці історичних фактів, суспільних явищ, тому їх цінність зростає, коли вони використовуються у комплексі з іншими видами джерел

Мемуарна література – твори про дійсні соціально-економічні, політичні, культурні, сімейно-побутові й інші процеси та події, написані учасниками подій і процесів або їх безпосередніми спостерігачами через певний проміжок часу.

Аналізуючи цей матеріал слід зупинитись на характеристиці основних різновидах джерел особового походження та їх місце у джерельній базі новітньої історії України; їх значенні для дослідження новітньої історії України; джерелознавчих особливостях мемуарної літератури; можливості їх використання для пізнання явищ та подій в історії України; різновидах мемуарних джерел; спогадах очевидців та сучасників; щоденниках та їх особливостях; біографічних спогадах; значенні епістолярної документації.

Мемуари державних та політичних діячів новітньої історії України; мемуарні праці керівних діячів політичних партій і суспільних організацій; джерела особового походження Другої світової війни; військові мемуари; джерелознавчий аналіз матеріалів особового походження; суб'єктивний характер мемуарів як історичного джерела; порівняльний аналіз джерел особового походження з іншими видами історичних джерел.

Говорячи про джерела особового походження новітньої історії України потрібно проаналізувати: Винниченка В. Відродження нації; Грушевський М. Спомини; Махно Н. Воспоминания; Скоропадський П. Спогади. Кінець 1917 – грудень 1918; Петлюра С. Статті. Листи. Документи; Довженко О. Господи, пошли мені сили: Щоденник, кіноповіді, оповідання, фольклорні записи, листи, документи; Строкач Т. Наш позивний Свобода; Ковпак С. Від Путивля до Карпат; Сабуров О. За лінією фронту: Мемуари; Кравчук Л. Последние дни империи ... Первые годы надежды; Кучма Л. О самом главком; Літопис нескореної України Документи, матеріали, спогади; Масол В. Упущеними шанс: Небеспристрастные размышления экс- премьеры Украины о том, что произошло в бывшем Советском Союзе; Стус В. З таборового зошита. Твори; Листи до рідних. Твори; його ж. Листи до друзів та знайомих. Твори; Хрущев Н. Воспоминания: Избранные фрагменты; Його ж. Время. Люди. Вдасть: Воспоминания; Чорновіл В., Пенсон Б. Хроніка таборових буднів; його ж. Я нічого у вас не прошу: Лист В. Чорновола до секретаря ЦК КПУ П. Шелеста та ряд інших.

Методичні рекомендації до лекції 5 та семінарського заняття 7.

Висвітлюючи питання архівних документів, варто перш за все дати визначення поняттю “архівний документ” – документ, що припинив виконувати функцію, задля якої був створений але зберігається або підлягає зберіганню з огляду на його цінність для особи, суспільства чи держави; ”архів” – державна установа чи її структурний підрозділ, що організовує і забезпечує відбір, нагромадження архівних документів, їх облік, зберігання, користування ними.

Вивчення зазначеної проблеми полягає в тому, щоб дати майбутнім фахівцям систему знань з історії архівної справи новітньої історії України; становлення Національного архівного фонду; формування архівної системи та діяльність провідних архівів України; основних принципів комплектування документальних матеріалів; проведення раціонального обліку, класифікації, відбору документів для зберігання з метою найкращого їх використання.

Необхідно засвоїти важливі питання історії архівної справи, теорії архівознавства, звернутися до джерельної бази провідних архівів України та оволодіти навичками роботи з історичними джерелами і науковою літературою, систематизації і компаративного аналізу історичного матеріалу.

Слід проаналізувати, передусім, джерельну базу та історіографію архівознавства новітньої історії України; класифікацію писемних архівознавчих джерел; архіви та архівну справу доби Української революції, воєнного та повоєнного періодів, часів радянської влади, незалежної України; склад, структуру, правові засади Національного архівного фонду України; каталоги ключових Національних архівів України – систематичні, тематичні, географічні, путівники, покажчики.

Охарактеризувати інформаційний потенціал таких історичних джерел новітньої історії України як кінофотофоновідеоментів, об’єктом дослідження яких є кіно сюжети, телепередачі, кіно-і тележурнали, кіно-й телефільми, спецвипуски, Інтернет сайти; саме вони наочно передають

колорит епохи, динаміку подій, фіксують окремий момент або перебіг моментів, явищ, особистостей, лідерів країни, пересічних громадян.

Методичні рекомендації до лекції 6.

Історичне краєзнавство – спеціальна історична дисципліна – це сукупність знань про історію того чи іншого краю, вивчення процесу розвитку його природи, історії, економіки і т.д. Формування у студентів навичок дослідження історії регіонів України, рідного краю, на основі аналізу різноманітних джерел, є важливою складовою вивчення джерелознавства новітньої історії України загалом; вміння поєднувати свідчення джерел та робити узагальнення і висновки; специфіка формування регіонів України історично (в тому числі й Волині), специфічні риси їх історичного розвитку та класифікація джерел; встановлення шляхів, закономірностей, форм і методів комплексного пізнання історичного розвитку краю, використання результатів історико-крайового дослідження в різних сферах життя суспільства новітньої історії України.

Формування краєзнавцями широкого та різноманітного за формою й змістом фондів першоджерел; дослідження всіх сторін життя краю, відтворення його історії та перспектив розвитку; загальні тенденції і особливості розвитку історичного краєзнавства того чи іншого регіону; актуальні проблеми місцевої історії – вивчення і оприлюднення замовчуваних імен, подій, фактів; збереження історико-культурних пам'яток регіонів.

Основні види історико-краєзнавчих досліджень: наукові публікації – літописи, мемуари, актові джерела, періодика, архівні фонди, комплектування і вивчення музейних колекцій, археологічні дані, збирання фольклору, соціологічні обстеження; у пропаганді історико-краєзнавчої роботи важливу роль відіграють засоби масової інформації – преса, радіо, телебачення, інтернет;

Висвітлюючи поставлені питання, необхідно зупинитись детальніше на "Історії міст і сіл Української РСР" (26 томів), керівник проекту – Тронько П.Т.; історії Українського товариства охорони пам'яток історії та культури; "Реабілітовані історією"; "Репресоване краєзнавство" та інше.

Методичні рекомендації до лекції 7 та семінарського заняття 9.

Під час вивчення зазначених питань потрібно звернути першочергову увагу на понятійний апарат – "музей", "музейна справа"; "музеезнавство"; музейні фонди України як джерела вивчення новітньої історії України; об'єкти і джерела історичного музеезнавства; класифікацію музейних пам'яток; шляхи і методи збиральної роботи; класифікацію музеїв; види музеїв; музей як суспільний інститут; основи музейної справи, історію зародження та розвитку музеїв в Україні, їх місце у суспільстві; фондову роботу музеїв.

Музеї – це культурно-освітні та науково-дослідні заклади, призначені для вивчення, збереження та використання пам'яток природи, матеріальної і духовної культури, прилучення громадян до надбань національної і світової історико-культурної спадщини. Музейна справа – це спеціальна галузь культурно-освітньої та наукової діяльності, яка здійснюється музеями щодо комплектування, збереження, вивчення і використання пам'яток природи, матеріальної і духовної культури. Музеезнавство – наукова дисципліна, що вивчає закономірності виникнення та розвитку музеїв, їх соціальні функції, форми та способи реалізації цих функцій на різних етапах суспільного розвитку. Основним призначенням музеїв є збереження пам'яток минулого для майбутніх поколінь, а розвиток музейної справи є найбільш перспективним напрямком для досягнення цієї мети.

Найголовніша особливість музеїв полягає в тому, що вони збирають, вивчають та експонують першоджерела або оригінали, тобто пам'ятки, які безпосередньо пов'язані з розвитком природи, життям людського суспільства. За цією особливістю музеї близькі до науково-дослідних установ, які також вивчають (у своїх аспектах) першоджерела.

Друга особливість музеїв полягає в тому, що вони працюють над дуже різномірними першоджерелами – використовують геологічні, палеонтологічні, зоологічні, антропологічні та інші природничі колекції, пам'ятки матеріальної культури (знаряддя праці, інструменти, ремісничі вироби, зброю, побутові речі тощо), пам'ятки духовної культури (твори живопису, графіки, скульптури, декоративного мистецтва тощо), а також рукописні та друковані документи, книги. Третьою особливістю музеїв є те, що вони використовують свої фонди для популяризації першоджерел – показу їх в експозиційних залах, на спеціальних виставках, за допомогою екскурсій, лекцій або інших видів інформування.

Мережа музеїв в Україні будується на основі усталеної в українському музеєзнавстві їх наукової класифікації. Сучасна наукова класифікація остаточно склалася в повоєнні роки ХХ ст. Відповідно до цієї класифікації всі українські музеї розрізняють: 1) науково-освітні масові, або публічні – Дніпропетровський історичний музей, Державний історичний музей України в Києві, Львівська картинна галерея; 2) науково дослідні, або академічні, які призначені для спеціалістів – Центральний науково-природознавчий музей НАН України, Львівський природознавчий музей НАН України; 3) навчальні, які призначені для учнів і студентів, створюються при школах, середніх спеціальних і вищих навчальних закладах з освітньою метою. 4) музеї-скансени (під відкритим небом) – Пирогово (м.Київ), Шевченківський гай (м.Львів).

Охарактеризувати музеєзнавство Волині як складову джерелознавства новітньої історії Волині (фонди краєзнавчого музею, визначних музеїв області та районів, музей-скансен с. Рокині та інші)

Лекція 1. Джерелознавство як спеціальна галузь історичної науки.

План

1. Предмет, завдання, структура історичного джерелознавства новітньої історії України.

2. Основні групи джерел з вивчення новітньої історії України.

Завдання для самостійної роботи : опрацювати поняття: джерелознавство, історична класифікація, історичні хроніки, історичне джерело.

Література

1. Бондаренко Г. Вступ. «Спеціальні (допоміжні) історичні дисципліни / Г.В.Бондаренко. – Луцьк., 1997. – 222 с.
2. Джерелознавство з історії України. Довідник / ред.кол. М.Я.Варшавчик, Г.В.Боряк. – К., 1998. – 212 с.
3. Довгопол В.М. Литвиненко М.А., Лях Р.Д. Джерелознавство з історії Української РСР / Довгопол В.М. Литвиненко М.А., Лях Р.Д.. – К., 1986. – 239 с.
4. Історичне джерелознавство: Підручник / Авт. Я.С. Калакура, І. Н. Войцехівська, Б. І. Корольов та ін. – К., 2002. – 488 с.

Додаткова література:

1. Галенко О.І. Документальні публікації з історії Українського РСР. Теорії та джерелознавчий аналіз / Галенко О.І. - К., 1991. – 233 с.
2. Макарчук С. Писемні джерела з історії України: Курс лекцій / С. Макарчук. – Львів, 1999. – 352 с.
3. Калакура Я.С. Українське історичне джерелознавство: традиції і сучасність // Константи. – 1996. – №2 (5).

Семінарське заняття 1. Предмет і завдання історичного джерелознавства.

План

1. Поняття історичного джерела та їх класифікація.

2. Документознавство як наука. Поняття «документ»: історичний розвиток його значень. Функції, властивості та ознаки документа.

3. Книга як вид документа.

Завдання для самостійної роботи :опрацювати книгу: Швецова-Водка Г.М. Документознавство. Навчальний посібник. – К., 2007.

Література:

1. Історичне джерелознавство: Підручник / Авт. Я.С. Калакура, І. Н. Войцехівська, Б. І. Корольов та ін. – К., 2002. – 488 с.
2. Швецова-Водка, Г. М. Документознавство : Навч. посіб. / Г. М. Швецова-Водка. – К., 2007. – 398 с.
3. Кулешов С.Г. Про значення поняття «документ» // Бібліографічний вісник. – 1995. – №1. – С.1-4.

Додаткова література:

1. Зашкільняк Л. Методологія історії: Від давнини до сучасності. – Львів, 1999. – 226 с.
2. Ляхоцький В. На рубежі тисячоліть: здобутки та перспективи українського джерелознавства // Пам'ять століть. – 1998. – №5.

Лекція 2. Писемні джерела – основа історичних праць.

План

1. Загальний огляд писемних джерел.
2. Актові та діловодні документи як різновид історичних джерел.
3. Матеріали статистичні та соціологічних досліджень – джерела новітньої історії України.

Завдання для самостійної роботи: скласти таблицю різновидів писемних джерел та коротко охарактеризувати кожного з них.

Література:

1. Архівознавство : Підручник для студентів історичних факультетів / Л.А.Дубровіна. – К., 1998. – 316 с.
2. Галенко О. І. Документальні публікації з історії Української РСР: теорія та джерелознавчий аналіз / Галенко О.І. – Київ, 1991. – 250 с.
3. Досягнення Радянської України за 40 років: Статистичний збірник. – Київ, 1957 – 388 с.
4. Войцехівська І. Н. Структура історичного джерелознавства: традиції та сучасні проблеми //Архівознавство. Археографія. Джерелознавство: Міжвідомчий збірник наукових праць. Вип. 3. Джерелознавчі дисципліни. Київ, 2001. С. 255—270.

Додаткова література:

1. Калакура Я. С. Класифікація та ідентифікація джерел з українознавства // Українознавство в системі освіти. – Київ, 1996. – 212 с.
2. Соціологічні видання 1992 - 1997 рр.: Бібліографія // Соціологія: історія, методи, маркетинг. – 1998. – № 1-2. – с. 281 - 286.

Семінар 2. Писемні джерела як базис джерелознавства новітньої історії України.

План

1. Загальний огляд писемних джерел.
2. Судово-слідчі документи – джерела вивчення історії України ХХ ст.
3. Характеристика документів громадських об'єднань та політичних партій.

Завдання для самостійної роботи: охарактеризувати місце і роль матеріалів соцдосліджень у джерельній базі історії України.

Література:

1. Політичні партії в Україні: Інформаційно-довідкове видання / ред. М.М.Рябець / ЦВК. – К., 2001. – 360 с.
2. Україна багатопартійна: Програмні документи нових партій / АН УРСР. Археогр. комісія; Ін-т історії України; Упоряд. і передм. О. В. Гарань. – К., 1991. – 192 с.
3. Архівно-слідчі справи репресованих: науково-методичні аспекти використання: Збірник наукових праць / Ред. кол. Р. Я. Пиріг (голова) та ін. – К., 1998. – 161 с.
4. Калакура Я. С. Особливості джерелознавчої критики архівно-слідчих документів // Архівно-слідчі справи репресованих: науково-методичні аспекти використання. – К., 1998. – С. 21–22.

Додаткова література:

1. Конституційні акти України 1917-1920 : Невідомі конституції України. - К., 1992. - 272 с.
2. Білокінь С. І. Масовий терор як засіб державного управління в СРСР (1917–1941 рр.): Джерелознавче дослідження / Білокінь С.І. – К., 1999. – 448 с.
3. Тисяча років української суспільно-політичної думки: Документи і матеріали: У 9 т. / Редкол.: Т.Гунчак, Р.Сочальник та ін. - К., 2001. – Т. 8 : 40-ві - 80-ті рр. ХХ р. – 2001. – 399 с.

Лекція 3. Періодика як історичне джерело.

План

1. Роль газет як джерела.
2. Провідне місце журналів як джерел історії України (новітній період).

Завдання для самостійної роботи: вказати чому періодичну пресу вважають комплексним джерелом? Яким чинникам її роль як джерела невпинно зростає?

Література:

1. Доній О., Синельников О. Історія УРСР мовою документів і фактів. 1989-1999 / Доній О., Синельников О. – Київ, 1999. – 289 с.
2. Масова комунікація: Підручник / А.З.Москаленко, Л.В.Губерський, В.Ф.Іванов, В.А.Вергун. - К., 1997. – 216 с.
3. Москаленко А.З. Вступ до журналістики: Підручник / Москаленко А.З. -К., 1997. – 300с.
4. Москаленко А.З. Теорія журналістики: Підручник / Москаленко А.З. – К., 1998. – 335 с.

Додаткова література:

1. Москаленко А.З. Сучасна українська преса: Навч. Посібник / Москаленко А.З. – К., 1999. – 242 с.
2. Современная журналистика: Учебник для студентов институтов и факультетов журналистики / Под ред. В.Ф.Иванова. - К., 1999. – 687 с.
3. Павлюк І. З. Українські часописи Волині, Полісся, Холмщини та Підляшшя. 1917—1939: Анот. Показчик / павлюк І.З. – Львів-Луцьк, 1997. – 312 с.
4. Сучасна українська журналістика: поняттєвий апарат / За ред. А.З.Москаленка. – К., 1997. – 54 с.

Семінар 3. Періодика як історичне джерело.

План

1. Газети як різновид періодики.
2. Журнали – джерело новітньої історії України.

Завдання для самостійної роботи: охарактеризувати газету «Урядовий кур'єр».

Література:

1. Подолян М.П. Першооснови журналістської творчості: Консп. Лекцій / Подолян М.П. – К., 1997. – 24 с.

2. Приступенко Т.О. Сучасні політичні та економічні умови діяльності журналістики України: Навч. Посібник / Приступенко Т.О. – К., 1997. – 74 с.
3. Москаленко А.З. Сучасна українська преса: Навч. Посібник / Москаленко А.З. - К., 1999. – 242 с.

Додаткова література:

1. Українське законодавство. Засоби масової інформації. – К., 1999. – 205 с.
2. Ярмиш Ю.Ф. Жанри сатиричної публіцистики / Ярмиш Ю.Ф. – К., 1999. – 114 с.
3. Сучасна українська журналістика: поняттєвий апарат / За ред. А.З.Москаленка. – К., 1997. – 54 с.

Лекція 4. Джерела особового походження.

План

1. Спогади та мемуари як різновид джерел історії України.
2. Щоденники, приватне листування, автобіографії – джерела соціально-психологічного рівня.
3. Документи самвидаву – основа процесів та подій «дисидентського та шістдесятницького рухів».

Завдання для самостійної роботи: опрацювати поняття “джерела особового походження”, “джерело історичне”, “мемуари”, “періодична преса”.

Література:

1. Голубцов В С. Мемуары как источник по истории советского общества / Голубцов В.С. – М, 1970. – 112 с.
2. Літопис нескореної України Документи, матеріали, спогади / Упоряд. Я.Лялька. – Львів, 1993. – Кн.1. – 800 с. – 1997. – Кн. 2. – 803 с.
3. Історичне джерелознавство: Підручник / Авт. Я.С. Калакура, І. Н. Войцехівська, Б. І. Корольов та ін. – К., 2002. – 488 с.

Додаткова література:

1. Винниченко В. Відродження нації (Історія української революції: марець 1917 р. – грудень 1919 р.) / Винниченко В. – К., 2008. - 797 с.
2. Антоненко-Давидович Б. На шляхах і роздоріжжях. Спогади. Невідомі твори / Антоненко-Давидович Б. – К., 1999. – 287 с.
3. Стус В. Листи до сина / Стус В. – Ів.-Фр., 2001. – 192 с.

4. Гетьман В.П. Як приймалась Конституція України. Нотатки учасника розробки Основного Закону України / Гетьман В.П.. – К., 1996. – 128 с.
5. Довженко О. Зачарована десна. Кіноповість. Україна в олгі. Кіноповість. Щоденник (1941-1956). – К., 1995. – 575 с.
6. Кравчук Л. М. Последние дни империи ... Первые годы надежды // Киевские ведомости. – 1994. – 23 апреля-30 июля.

Лекція 5. Архівні документи як основа вивчення історії України.

План

1. Загальний огляд та характеристика документів архівів України.
2. Класифікація архівних документів.

Завдання для самостійної роботи: опрацювати поняття “архів”, “архівознавство”, “атрибуція джерела”.

Література:

1. Архіви України про пам'ятки історії та культури [Огляд фондів ЦДІАК, ЦДАВО України] // Історико-культурна спадщина України: проблеми дослідження та збереження. - К., 1998. - С. 108-120.
2. Архівні установи України: Довідник / Автори-укладачі О. І. Алтухова, С. І. Андросов, Л. С. Анохіна та ін. – К., 2000. – 123 с.
3. Бутич І. Наукова робота архівних установ України (1959-1965 рр.) // Архіви України. – 1966. – № 2. - С.16-18.
4. Нариси історії архівної справи в Україні / за заг. Ред. І.Б. Матяш та К.І. Климової. – К., 2002. – 235 с.

Додаткова література:

1. Гирич І. Архів М. Грушевського як джерело для вивчення діяльності визначних постатей українського руху (М. Грушевський, С. Єфремов, В. Липинський, М. Василенко): Автореф. дис. ... канд. іст. наук.- К., 1995.- 24 с.
2. Прилепішева Ю. А. Археографічна діяльність архівних установ: Розділ: Архівне будівництво в УРСР 1945-1991 рр. / Прилепішева Ю. А. // Нариси історії архівної справи в Україні: Навчальний посібник. - К., 2002. - С. 492-510.
3. Хрестоматія з архівознавства: навч. посіб. / Упоряд.: Г. В. Боряк та ін. – К., 2003. – 411 с.

Семінар 7. Актуальні проблеми сучасного джерелознавства.

План.

1. Архівні документи як основа дослідження історії України: загальний огляд та характеристика.

2. Інформаційний потенціал кінофотовідеодокументів як історичного джерела

Завдання для самостійної роботи : підготувати повідомлення “Конституція України 1996 року як джерело новітньої історії України”

Література:

1. Маркітан Л. Інформаційний потенціал кінофотовідеодокументів як історичного джерела / Маркітан Л. // Український історичний журнал. – 2002. – №5. – С.34-49.
2. Архівні установи України: Довідник / Автори-укладачі О. І. Алтухова, С. І. Андросов, Л. С. Анохіна та ін. – К., 2000. – 123 с.
3. Національні процеси в Україні: історія і сучасність. Документи і матеріали / Упоряд. І.О.Кресіна, В.П.Ляхоцький. – К., 1997. – ч. I. – 538 с., ч. II. – 704 с.
4. Портнов А. Українська радянська історіографія: до постановки проблеми / Портнов А. // Сучасність. – 2000. – №6 (червень). – С.112-116.

Додаткова література:

1. Маркітан Л. М.С.Грушевський у кінофотодокументах / Маркітан Л. // Український історичний журнал. – 1997. – № 2. – С.71-83.
2. Таран Л.В. Провідні тенденції світової історіографії в ХХ ст. та проблеми сучасної української історичної науки / Таран Л.В. // Український історичний журнал. – 1999. – №1. – С. 85-91.
3. Реєнт О. Сучасна історична наука в Україні: шляхи поступу // Український історичний журнал. – 1999. – №3. – С.3-22.

Лекція 6. Українське краєзнавство як складова джерелознавства історії України.

План

1. Документальні джерела з регіональної історії України.
2. Українське краєзнавство: джерелознавчий аспект.
3. Волинський край: сторінки новітньої історії України.

Завдання для самостійної роботи: опрацювати книгу "Дем'янчука Г. Українське краєзнавство: сторінки історії"

Література:

1. Дем'янчук Г.С. Українське краєзнавство: сторінки історії / Г.С. Дем'янчук. – К., 2006. – 296 с.
2. Історичне краєзнавство в Українській РСР / П. Т. Тронько, В. О. Горбик та ін.; Відп. ред. П. Т. Тронько. – К., 1989. – 240 с.
3. Уривалкін О. М. Історичне краєзнавство. Навч. посібник для студентів / Уривалкін О.М. – Ніжин, 2002. – 157 с.
4. Луцьку – 900 років. 1085-1985. Збірник документів і матеріалів. – К., 1985. – 302 с.
5. Історія міст і сіл Української РСР. Волинська область / Відп.ред. Тронько П.Т. – К., 1970. – 745 с.

Додаткова література:

1. „Роде наш красний”: Волинь у долях краян і людських документах / Оляндер Л.К. – Т.3. – Луцьк, 1999. – 906 с.
2. Тронько П. Історичне краєзнавство : крок у нове тисячоліття : (досвід, проблеми, перспективи) / П.Тронько. – К., 2000. – 271 с.
3. Тронько П. Українське краєзнавство в ХХ столітті : (до 75-річчя Всеукраїнської спілки краєзнавців) / П.Тронько. – К., 2005. – 85 с.
4. Михайлюк О. Г. Історія Луцька / О. Г. Михайлюк, І.В.Кічий. – Львів, 1991. – 192 с.

Лекція 7. Музеєзнавство як одна з складових джерелознавства.

План

1. Музейні фонди України – джерела вивчення новітньої історії України.
2. Музеєзнавство Волині: нариси новітньої історії України.

Завдання для самостійної роботи: охарактеризувати один з музеїв Волині.

Література:

1. Мезенцева Г. Музеєзнавство / Мезенцева Г. – К., 1980. – 160 с.
2. Основи музеєзнавства, маркетингу та рекламно-інформаційної діяльності музеїв / П. Горішевський, М. Дейнега, М. Ковалів та ін. - Івано-Франківськ, 2005. - 63 с.
3. Шевченко В.В. Музеєзнавство: навч. посіб. для дистанц. навч. / В.В. Шевченко, І.М. Ломачинська. – К., 2007. - 287 с.
4. Власюк Г. М., Зосимович О. Ю., Хададова М. В. Музеєзнавство та архівна справа: Навч.-метод, посіб. – Житомир, 2006. – 76 с.

Додаткова література:

1. Закон України «Про музеї та музейну справу» // Урядовий кур'єр. – 1995. – 17 серпня.
2. Панишко С.Д. Історичне краєзнавство. Методична розробка / Панишко С.Д. – Луцьк, 2007. – 89 с.
3. Панишко С.Д. Музеєзнавство. Робоча навчальна програма для студентів спеціальності «Історія» Панишко С.Д. – Луцьк, 2008. – 78 с.
4. Погорелова А. Музейна справа: орієнтири розвитку // Українська культура. – 1996. - № 2. - С. 2-3.

Семінар 9. Музеї України як сховища історичних джерел.

План

1. Музейні фонди як джерела вивчення новітньої історії України.
2. Волинське музеєзнавство як складова джерелознавства.

Література:

1. Мезенцева Г. Музеєзнавство / Мезенцева Г. – К., 1980. – 160 с.
2. Основи музеєзнавства, маркетингу та рекламно-інформаційної діяльності музеїв / П. Горішевський, М. Дейнега, М. Ковалів та ін. - Івано-Франківськ, 2005. - 63 с.
3. Шевченко В.В. Музеєзнавство: навч. посіб. для дистанц. навч. / В.В. Шевченко, І.М. Ломачинська. – К., 2007. - 287 с.
4. Власюк Г. М., Зосимович О. Ю., Хададова М. В. Музеєзнавство та архівна справа: Навч.-метод, посіб. – Житомир, 2006. – 76 с.

Додаткова література:

1. Закон України «Про музеї та музейну справу» // Урядовий кур'єр. – 1995. – 17 серпня.
2. Панишко С.Д. Історичне краєзнавство. Методична розробка / Панишко С.Д. – Луцьк, 2007. – 89 с.
3. Панишко С.Д. Музеєзнавство. Робоча навчальна програма для студентів спеціальності «Історія» Панишко С.Д. – Луцьк, 2008. – 78 с.
4. Погорелова А. Музейна справа: орієнтири розвитку // Українська культура. – 1996. - № 2. - С. 2-3.

Модуль 2. Особливості українського джерелознавства новітньої історії України (20-ті роки ХХ ст. – початок ХХІ ст.)

Методичні рекомендації до лекції 8 та семінарського заняття 4.

У поставлених питаннях слід проаналізувати, насамперед, такі види актових документів як декрет, постанова, положення, декларація, конституція. При цьому слід відзначити, що всі вони становили правове поле України у складі СРСР; перші актові документи, які мали утвердити "владу Рад" в Україні – декрети (від латинського *dekretus* — постанова, указ тощо). Вони видавалися як від імені "законодавчої влади" – з'їздів Рад та Центральних Виконавчих Комітетів (ЦВК) Рад, так і від імені виконавчого органу більшовицької влади — Ради Народних Комісарів (РНК) (тільки від Другого Всеросійського з'їзду Рад робітничих і солдатських депутатів, що проходив 25-27 жовтня 1917 року і до 10 січня 1918р. було видано 250 декретів.

Ділові документи українських державних структур ХХ ст.: I-IV Універсали Центральної Ради; Центральної Ради і Генерального Секретаріату Української Народної Республіки; Української Держави гетьманського правління, Української Народної Республіки Директорії, а також ЗУНР за особливостями формування, видами і різновидами, такими, як журнали, протоколи, стенограми, доповіді, довідки, інформації, матеріали комісій, службове листування, заяви, скарги, облікові матеріали.

“Закони про тимчасовий державний устрій України”; “Тимчасовий закон про верховне управління державою на випадок смерті, тяжкої хвороби і перебування поза межами держави ясновельможного пана гетьмана всієї України”; висвітлюючи зазначену проблему, потрібно зупинитися на УНР – “конституанті” західноукраїнського краю. Прийняття “Прокламації Української Національної Ради”. “Тимчасовий Основний Закон про державну самостійність українських земель бувшої австро-угорської монархії”; об’єднання ЗУНР і УНР в одноцільну, суверенну Народну Республіку;

структура Конституції УНР; Грамота до всього українського народу за підписом "Гетьман всієї України Павло Скоропадський" та "Отаман Ради Міністрів" М.Устимович; "Декларація Української Директорії, що зробила Директорія"; "Закон про Державну Народну Раду Української Народної Республіки"; встановлення трьох гілок влади: Директорії, Державної Народної Ради і Ради Народних Міністрів. Потрібно відзначити, що закони затверджував голова Директорії, а оголошувалися вони у "Віснику Державних Законів; 3 листопада 1938 р. був виданий "Маніфест уряду Карпатської України до всіх громадян Карпатської України"; Конституція Карпатської України (1938 р.).

Важливим джерелом вивчення історії революційних подій в Україні в 1917 – 1920 рр. є мемуари. Тут потрібно відзначити особливості мемуарних джерел, а також проаналізувати класифікацію мемуарів за жанрами, за соціальним становищем авторів, за тематико-хронологічним принципом; обговорити Конституції 1918 р., 1924 р., 1936 р.; преса 20-30-х років ХХ ст. (найсуттєвіша відмінність радянської преси за змістом залежала від категорії читачів, на яких орієнтувалися окремі видання, наприклад, для робітників "Робітничая газета", "Рабочий", "Работница" та ін.; селян "Сельская жизнь", "Крестьянская газета", "Сільські вісті", вчителів "Радянська освіта", "Радянська школа", військовослужбовців "Красная звезда", "Слава Родины", працівників медичних установ і шанувальників здоров'я "Здоровье", "Медицинская газета", молоді "Комсомольская правда", "Молодь України", у сталінські часи — "Сталинское племя", "Комсомолец України").

Джерелознавчий аспект Голодоморів 1921-1923 та 1932-1933 років в Україні: документи Вищих союзних органів влади і управління (ЦК ВКП(б), Наркомземів, Комітет заготівель); документи республіканських органів управління (ЦККП(б)У, Укрколгоспцентру); документи місцевих партійних органів (Обкомів, райкомів, міськкомів); документи зарубіжних дипломатичних установ, політичних та громадських організацій, закордонної преси; заяви пересічних громадян, листування керівництва і простих селян.

Видатні історичні персоналії як складова джерелознавства історії України 20-30-х років ХХ ст.: М.Грушевський, В.Винниченко, С.Петлюра, П.Скоропадський, Н.Махно, М.Міхновський та ряд інших; їх спогади, мемуари, листи, переписка.

Методичні рекомендації до лекції 9 та семінарського заняття 5.

Висвітлюючи поставлені питання, варто зупинитись на джерелознавстві періоду Другої світової війни, місця та ролі України в цій війні; потрібно виокремити три основних етапи в джерелознавстві: I – 1941 – 1945; II – з кінця війни до середини 50-х років ХХ ст.; III – друга половина 50-х років ХХ ст. – друга половина 80-х років ХХ ст.; узагальнюючі праці періоду 40-50-х років ХХ ст. (М.Супруненко “Украина в Великой Отечественной войне Советского Союза”, 1956); документальні збірники УРСР про події Великої вітчизняної війни та Другої світової війни (“Українська РСР у Великій Вітчизняній війні”, 1967, 1969).

Чимало полководців, які керували військами, що обороняли або звільняли Україну, відтворили у своїх спогадах цікаві подробиці воєнних дій і становище в Україні в роки війни (І. Баграмян, А. Єременко, Г. Жуков, К., Конєв, К. Москаленко, К. Рокосовський, М. Хрущов, В. Чуйков, С. Штеменко та ін.; відомі книги колишнього начальника Українського штабу партизанського руху Т.Строкача, визначних партизанських командирів П. Вершигори., С. Ковпака, О. Сабурова та багатьох інших; листи Великої вітчизняної війни як джерела вивчення зазначеного періоду; кінофотофонодокументи – хронікально-документальна кінозйомка як джерело (“Кінолітопис. Анований каталог кіножурналів і документальних фільмів українських студій ”); джерела зарубіжних дослідників.

Характеризуючи повоєнну історію України, необхідно зазначити, що вона створювалась на основі подій, що розгорталися в республіці; варто проаналізувати, на основі джерел, про панівну в країні адміністративно-командну систему, яка накладала жорстке табу на аналіз істориками подій та

явищ (документи керівних партійних і державних органів, серед них стенограми і матеріали з'їздів, пленумів ЦК ВКП(б) і ЦК КП(б)У, збірники “КПРС в резолюціях і рішеннях з'їздів, конференцій і пленумів ЦК (1898–1971)”, “Комуністична партія України в резолюціях і рішеннях з'їздів, конференцій і пленумів ЦК”, “Сборник законов Украинской РСР, указов Президиума Верховного Совета Украинской РСР. 1938-1979”);

Основними джерелами до вивчення питань є документи центральних і місцевих державних архівів України, частина з яких була розсекречена лише нещодавно і містить цікавий та маловідомий фактичний матеріал (Центральний державний архів громадських об'єднань України, Центральний державний архів вищих органів влади і управління України (документи офіційного характеру – накази, постанови, довідки, інформації тощо), Центральний державний архів-музей літератури і мистецтва).

Окрему категорію джерел вивчення зазначеного періоду становлять спогади як партійних і радянських керівників так і пересічних людей. Варто звернути увагу на мемуари М.Хрущова, Л.Кагановича, Л.Мельникова, П.Шелеста, В.Щербицького, О. Довженка, М.Нечиталюка та ряду інших; періодику радянських часів, зокрема газети “Радянська Україна”, “Літературна газета”, “Вільна Україна”, “Закарпатська правда”, “Радянська Волинь”, “Червоний прапор”, журнали “Більшовик України”, “Трибуна лектора”, “Радянське мистецтво”, “Український історичний журнал”, союзні видання – “Правда”, “Известия”, “Культура и жизнь”; статистичні дані радянського періоду.

Висвітлюючи поставлену проблему, треба зупинитися на матеріалах голоду 1946-1947 рр.; джерелах з історії національно-визвольного руху України – Літопис УПА, П.Мірчук “Українська повстанська армія”, Т. Бульба-Боровець “Армія без держави”, М. Лебідь “Українська повстанська армія”, “Літопис нескореної України: Документи, матеріали, спогади” та інші; джерелах дисидентського руху в Україні – Г. Дзюба “Інтернаціоналізм

чи русифікація?”, Є. Сверстюк “Блудні сини України”, О. Зінкевич “Українська Гельсінкська група (1978—1982)” та інших.

Особливого висвітлення потребують такі матеріали, як спогади та роботи В.Чорновола та листи В.Стуса, а також характеристика видатних історичних персоналій як складова джерелознавства історії України 40-80-х років ХХ ст.

Методичні рекомендації до лекції 10 та семінарського заняття 6.

Звернути увагу студентів перш за все на те, що джерела вивчення зазначеного періоду умовно можна поділити на кілька груп: 1. офіційні документи та законодавчі акти України; 2. архівні матеріали центральних державних та обласних і місцевих архівів; 3. періодичні видання; 4. виступи та доповіді перших осіб держави (Президентів України, Прем’єр Міністрів України і т.д.), Голів Верховної Ради України, голів комітетів парламенту, керівників фракцій та груп, народних депутатів Верховної Ради України, партійних лідерів, державних діячів; 5. джерела особового походження (мемуари, спогади, особисті листи іт.д. перших осіб, державних і політичних діячів України новітнього періоду); 6. інформаційні ресурси Інтернету; 7. кінофотофоноаудіодокументи (телетрансляції визначних подій в Україні).

У поставлених питаннях слід розглянути архівні фонди центральних державних архівів України, в яких аналізується функціонування законодавчої, виконавчої гілок влади, обласних, міських і районних державних адміністрацій новітньої історії України; варто обговорити джерела становлення Української держави – ”Декларацію про державний суверенітет України” (липень 1990 р.), ”Матеріали референдуму 1 грудня 1991 року”, ”Акт проголошення незалежності України” (серпень 1991 р.), ”Конституція України” (червень 1996 р.), Закони України, Укази Президента України, постанови Кабінету Міністрів України, нормативні акти відповідних міністерств та державних комітетів, державні бюджети, освіту, охорону

здоров'я, соціальне забезпечення і їх важливе значення у житті українського народу.

Необхідно проаналізувати періодичну пресу як джерело, та матеріали, які друкувалися на їх сторінках – ”Урядовий кур’єр”, ”Голос України”, ”Відомості Верховної Ради України”, часописи політичних партій та громадських організацій, інтерв’ю, матеріали брифінгів, прес-конференцій; соціологічні дослідження, політичний аналіз та прогнозування дослідників 90-х років – початку ХХІ ст.; інтернет-сайти Президентів України, політичних партій та їх лідерів, народних депутатів України, законопроектів нормативно-правової бази.

Праці, оприлюднені доповіді керівників, лідерів країни, державних та партійних функціонерів різного рівня – В.Щербицького, Л.Кравчука, Л.Кучми, В.Ющенко, В.Януковича, Ю.Тимошенко, І.Плюща, О.Мороза, В.Литвина та ряду інших; мемуари та спогади визначних осіб новітньої історії України 90-х років – початку ХХІ ст. – Президентів України (Л.Кравчука, Л.Кучми, В.Ющенко, В.Януковича), Прем’єр Міністрів України, народних депутатів, голів обласних адміністрацій тощо.

Висвітлення питання документів політичних партій та громадських суспільно-політичних організацій, види партійних документів, їх статутів, програм, виступів, творів та робіт лідерів і керівників партії, документи повсякденної діяльності партії, партійна переписка, публікації матеріалів партійних з’їздів в пресі, інтернеті та їх критичний аналіз – “Народний рух України (НРУ)”, “Українська республіканська партія України (УРП)”, “Комуністична партія України (КПУ)”, “Наша Україна”, “Блок Юлії Тимошенко (БЮТ)”, “Партія регіонів”, “Блок Литвина” та ряд інших партій та організацій.

Варто проаналізувати джерела трагедії ХХ ст. – Чорнобильської катастрофи, подій листопада-грудня 2004 року, так званої “Помаранчевої революції”; видатні історичні персоналії як складова джерелознавства історії України 80-х років ХХ ст. – початку ХХІ ст.: В.Щербицький, Л.Кравчук,

Л.Кучма, В.Литвин, В.Гетьман, В.Ющенко, Ю.Тимошенко, П.Лазаренко, Г.Гонгадзе, В.Янукович, лідери політичних партій та ряд інших; їх спогади, мемуари, листи, переписка, прес-конференції, брифінги, виступи на радіо та телебаченні.

Лекція 8. Джерела до вивчення історії України 1917-1939 рр.

План

1. Джерела з історії Української революції 1917-1920 рр.
2. Характеристика джерел міжвоєнного періоду (1921-1939 рр).
3. Західна Україна 1920-1930-х рр.: джерелознавчий аспект.

Завдання для самостійної роботи : Охарактеризувати тезисно джерела історії України 1918-1921 рр.

Література:

1. Білас І. Г. Репресивно-каральна система в Україні, 1917-1953: Суспільно-політичний та історико-правовий аналіз / білас І.Г. – Київ., 1994. – Книга 1. – 432 с. Книга 2. – 688 с.
2. Верстюк В.Ф. Українська Центральна Рада: Навчальний посібник / Верстюк В.Ф. – К., 1997. – 344 с.
3. Українська Центральна Рада: Документи і матеріали : У 2-х т./ Ред.кол.: В.А. Смолій, О.Д. Бойко, Ю.М. Гамрецький та ін. - К., 1996-1997. – Т.1. – 590 с. Т.2. – 424 с.
4. Кульчицький С. В. Україна між двома війнами (1921-1939 рр.) / Кульчицький С.В. // Україна крізь віки. - Т. 11. – Київ, 1999. - 336 с.

Додаткова література:

1. Гамрецький Ю.М. Універсали – визначні віхи історії Центральної ради // Український історичний журнал. – 1991. – №8. – С.23-30.
2. Голод 1932-1933 років на Україні: очима істориків, мовою документів / Кер. кол. упоряд. р. Я. Пиріг. - К., 1990. - 605 с.
3. Україна в ХХ столітті. Збірник документів і матеріалів. – Київ., 2000. – 352 с.
4. Грушевський М. Хто такі українці і чого вони хочуть. – К., 1991. – 240 с.

Семінар 4. Джерела з історії України міжвоєнного періоду (1921-1939 рр.).

План

1. Універсали Центральної Ради як джерело дослідження історії України.
2. Голодомори 1921-1923 та 1932-1933 рр: джерелознавчий аспект.
3. Видатні історичні персоналії як складова джерелознавства історії України 20-30-х років ХХ ст.

Завдання для самостійної роботи : підготувати повідомлення про одного зі свідків голодоморів.

Література:

1. Веселова О. М., Марочко В. І., Мовчан О. М. Голодомори в Україні: 1921–1923, 1932–1933, 1946–1947. Злочини проти народу / Веселова О.М. та ін. – Дрогобич, 2008. – 273 с.
2. Голод-геноцид 1933 року в Україні: історико-політологічний аналіз соціально-демографічних та морально-психологічних наслідків / Матеріали Міжнар.наук.-теорет.конф., Київ, 28 листопада 1998 р. : / Редкол.: С.Кульчицький та ін. - К., 2000. - 536с.
3. Верстюк В.Ф. Українська Центральна Рада: Навчальний посібник / Верстюк В.Ф. – К., 1997. – 344 с.
4. Шаповал Ю. Україна 20—50-х років: сторінки ненаписаної історії / Шаповал Ю. – К, 1993. – 352 с.

Додаткова література:

1. Гошуляк І.Д. Про причини поразки Центральної Ради // Український історичний журнал. – 1994. – № 1.
2. Конквест Р. Жнива скорботи : радянська колективізація і голодомор / Р. Конквест ; пер. з англ. Н. Волошинович та ін. – Луцьк, 2007 . - 456с.
3. Дзюба І.М. Пастка. Тридцять років зі Сталіним. П'ятдесят років без Сталіна / І.М. Дзюба. – К., 2003 . - 144с.
4. Даниленко В. М., Касьянов Г. В. Сталінізм і українська інтелігенція (20–30-і роки) / Даниленко В. М., Касьянов Г. В. – К. 1991. – 96 с.

Лекція 9. Джерелознавство історії України 40-80-х років ХХ ст.

План

1. Загальна характеристика джерел з історії України періоду Другої світової війни.
2. Джерелознавство історії України другої половини 40-х – початку 60-х років ХХ ст.
3. Джерела до вивчення історії України другої половини 60-х – першої половини 80-х років ХХ ст.

Завдання для самостійної роботи : проаналізувати книгу “Довженко О. Україна в огні. Кіноповість. Щоденник” як джерело дослідження історії України.

Література:

1. Баран В., Даниленко В. Україна в умовах системної кризи (1946 – 1980 рр.) // Україна крізь віки. – К, 1999. Т.13. – 304 с.
2. Баран В.К. Україна після Сталіна: Нарис історії 1953-1985 рр / Баран В.К. – Львів, 1992. – 134 с.
3. Батенко Т. Нариси з історії українського руху опору кінця 50-х — початку 90-х років / Батенко Т. – Л., 1999. – 222 с.
4. Даниленко В. Українська інтелігенція як об’єкт репресивної політики сталінського режиму в повоєнний період (1946 – 1953 рр.) // Проблеми історії України. – Випуск 7. – Спеціальний. – 2003. – С. 483.

Додаткова література:

1. Дзюба І.М. Інтернаціоналізм чи русифікація? / Дзюба І.М. – К., 1965. – 330 с.
2. Про культ особи та його наслідки. Доповідь Першого секретаря ЦК КПРС М.С.Хрущова ХХ з’їзду КПРС 25 лютого 1956 р. // Известия ЦК КПСС.- 1989. – №3.
3. Шелест П. «Да не судимы будете. Дневниковые записи, воспоминания члена Политбюро ЦК КПСС. – М., 1995. – 456 с.
4. Касьянов Г.В. Незгодні: українська інтелігенція в русі опору 1960–80-х років. – К., 1995. – 223 с.
5. Коваль М.В. Політика проти історії: українська історична наука в другій світовій війні й перші повоєнні роки // Український історичний журнал. – 2002. – №1. – С. 3-26.
6. Лебедь М. Українська повстанська армія / Лебедь М. – Дрогобич, 1993. – 207 с.

Семінар 5. Загальна характеристика джерел з історії України 40-80-х років ХХ ст.

План

1. Джерела з історії національно-визвольного руху України.
2. Джерелознавство з історії політичного, соціально-економічного та науково-культурного життя України у 40-80-х роках ХХ ст.
3. Джерела до вивчення дисидентського руху в Україні.

Завдання для самостійної роботи : опрацювати терміни: агресія, пакт, нацизм, фашизм, ОУН, УПА. “відлига”, депортація, десталінізація, дисидент, “шістдесятництво”

Література:

1. Баран В. К. Україна: Новітня історія (1945-1991 рр.). – Львів, 2003. - 670 с.
2. Баран В.К. Україна 1950— 1960-х рр.: еволюція тоталітарної системи / Баран В.К. – Львів, 1996. – 448 с.
3. Даниленко В. Українська інтелігенція як об’єкт репресивної політики сталінського режиму в повоєнний період (1946 – 1953 рр.) // Проблеми історії України. – Випуск 7. – Спеціальний. – 2003. – С. 483 .
4. Курносів Ю.О. Інакомислення в Україні (60-ті – перша половина 80-х рр. ХХ ст.). – К., 1994. – 222 с.

Додаткова література:

1. Замлинська О. Ідеологічний терор та репресії проти творчої інтелігенції у перші повоєнні роки (1945-1947 рр.). // Київська старовина. – 1993. – №2. – С. 73-80.
2. Сверстюк Є. Блудні сини України. – К. 1993. – 256 с.
3. Русначенко А. Народ збурений: Національно-визвольний рух в Україні й національні рухи опору в Білорусі, Литві, Латвії, Естонії у 1940–50-х роках. – К., 2002.
4. Русначенко, А.М. Народ збурений: Національно-визвольний рух в Україні й національні рухи опору в Білорусії, Литві, Латвії, Естонії у 1940-50-х роках / А. М. Русначенко. - К., 2002. - 518 с.
5. Литвин В.М Україна в першому повоєнному десятилітті (1946 – 1955) / В.М Литвин, Відп. Ред. В .А Смолій. – К., 2004. – 240 с .
6. Сергійчук В. ОУН – УПА в роки війни. Нові документи і матеріали Відп. ред. Сергійчук В. – К., 1996. – 496 с.

Лекція 10. Українське джерелознавство в період суверенізації та відновлення державної незалежності України.

План

1. Криза марксистської парадигми історії та формування нової джерельної бази в Україні.
2. Українське джерелознавство на переломному рубежі історії (друга половина 80-х – початок 90-х років ХХ ст.)
3. Відродження традицій національного джерелознавства в умовах незалежності України.

Завдання для самостійної роботи : назвати основні праці істориків української діаспори, оприлюднені в Україні на початку 1990-х років.

Література:

1. Алексеев Ю. М., Кульчицький С. В., Слюсаренко А. Г. Україна на зламі історичних епох (Державотворчий процес 1985 -1999 рр.). Навчальний посібник / Алексеев Ю. М., Кульчицький С. В., Слюсаренко А. Г. – К., 2000. - 136 с.
2. Бойко О.Д. Історія України у ХХ столітті: 20-ті–90-ті роки / Бойко О.Д. – Ніжин, 1994. – 688 с.
3. Видрін Д.Г., Табачник Д.В. Україна на порозі ХХІ століття. Політичний аспект. – К., 1995. – 294 с.
4. Лановик Б., Матейко Р. Роль та місце української діаспори в становленні незалежної Української держави. – Тернопіль, 2001. – 203 с.

Додаткова література:

1. Кучма Л.Д. Україна - не Росія / Л. Д. Кучма – М., 2004. – 560 с.
2. Кучма Л.Д. -
В. А. Смолій. – К., 2000. – 503 с.
3. Політична історія України. ХХ століття: У 6 т. – Т. 6: Від тоталітаризму до демократії (1945-2002) / О.М. Майборода, Ю.І. Шаповал, О.В. Гарань та ін. – 2003. – 696 с.
4. Смолій В. Українська історична наука на рубежі ХХІ ст.: проблема пошуку нових теоретичних і методологічних підходів // Матеріали Всеукраїнської наради завідувачів кафедрами соціально-гуманітарних дисциплін. - Квітень 1997 р. - К., 1997.

Семінар 6. Джерела вивчення історії України в період незалежності України (1991-2012 рр).

1. Акт проголошення незалежності України як джерело новітньої історії України.
2. Документи державних органів влади як історичне джерело.
3. Документи політичних партій та громадських організацій як джерело вивчення історії України.
4. Джерела з історії “помаранчевої революції” 2004 року.

Завдання для самостійної роботи: охарактеризувати тезисно історію України періоду незалежності.

Література:

1. Помаранчева революція. Хроніка подій. – у 3-х Т. – К., 2005. – 250 с.
2. Україна: друга половина ХХ століття: Нариси історії / ред..П.Панченка. – К., 1997. – 337 с.
3. Бойко О.Д. Історія України у ХХ столітті: 20-ті–90-ті роки / Бойко О.Д. – Ніжин, 1994. – 688 с.
4. Національні процеси в Україні: історія і сучасність. Документи і матеріали. – К., 1997.
5. Національні процеси в Україні: Історія і сучасність. Документи і матеріали / ред.. П.Панібудьласки. – К., 1997. – 583с.
6. Кучма Л.Д. После майдана: Записки Президента: 2005-2006, Киев - Конча-Заспа / Л. Д. Кучма. – К., 2008. – 688 с.

Додаткова література:

1. Акт проголошення незалежності України: Постанова Верховної Ради Української РСР // Радянська Україна. — 1991. — 31 серпня.
2. Декларація про державний суверенітет України: Прийнята Верховною Радою Української РСР 16 липня 1990 р. – К., 1991.
3. Гетьман В.П. Як приймалася Конституція України / Гетьман В.П. - К.,1996. – 126 с.
4. Кравчук Л. М. Маємо те, що маємо : Спогади і роздуми / Л. М. Кравчук. - К., 2002. - 392 с.
5. Кучма Л.Д. Подія історичної ваги : 10 років незалежній Україні / Л. Д. Кучма ; упоряд. В. М. Литвин, В. А. Смолій. – К., 2008. – 96 с.

Семінар 8. Волинський край: джерелознавство новітньої історії України

1. Архівні документи, спогади та мемуари як основа вивчення новітньої історії Волині.
2. Періодична преса та кінофотодокументи: загальний огляд та характеристика

Завдання для самостійної роботи: підготувати повідомлення про історію Волині та відомих істориків періоду незалежності.

Література:

1. Гика В. М. Архівні установи Волині: історико-краєзнавчі нариси / В. М. Гика, М. Т. Забокрицька, А. П. Кравчук. - Луцьк, 2004. - 40 с.
2. Державний архів Волинської області: Путівник / Гол. ред. Гика В.М.-К., 1990.- 224 с.
3. Луцьк у 50-х роках ХХ ст. на світлинах Ірини Левчанівської. – Луцьк, 2003. – 106 с.
4. Михайлюк О.Г., Кічий І.В. Історія Луцька. – Львів, 1991. – 192 с.
5. Купай А.М. Волинь в роки окупації (за фондами Волинського облархіву) // Волинь у Другій світовій війні та перші повоєнні роки: Матеріали наук. історико-краєзнавчої конф., присвяч. 50-й річниці перемоги над фашизмом 19-20 квітня 1995 р. - Луцьк, 1995. - С.24.

Додаткова література:

1. Панишко С.Д. Історичне краєзнавство: методична розробка / Панишко С.Д. – Луцьк, 2007. – 96 с.
2. Хронологічні рамки окупації німецько-фашистськими загарбниками міст і сіл Волині у роки Великої Вітчизняної війни, 1941-1945 рр.: Довідник / Упоряд.: В.М. Гика та ін.- Луцьк, 1999.- 48 с.
3. Луцьку – 900 років. 1085-1985. Збірник документів і матеріалів. – К., 1985. – 302 с.

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Предмет, завдання, структура історичного джерелознавства новітньої історії України.
1. Основні групи джерел з вивчення новітньої історії України.
2. Поняття історичного джерела та їх класифікація.
3. Документознавство як наука.
4. Поняття “документ”: історичний розвиток його значень.
5. Функції, властивості та ознаки документа.
6. Книга як вид документа.
7. Писемні джерела: загальний огляд та характеристика.
8. Актіві та діловодні документи.
9. Матеріали статистичні та соціальних досліджень.
10. Судово-слідчі документи.
11. Документи громадських об’єднань та політичних партій.
12. Роль газет як джерела.
13. Провідне місце журналів.
14. Спогади та мемуари.
15. Щоденники, приватне листування, автобіографії.
16. Документи самвидаву.
17. Загальний огляд та характеристика документів архівів України.
18. Класифікація архівних документів.
19. Документальні джерела з регіональної історії України
20. Українське краєзнавство: джерелознавчий аспект.
21. Волинський край: джерелознавчий аспект
22. Джерела з історії Української революції 1917-1920 рр.
23. Характеристика джерел міжвоєнного періоду (1921-1939 рр).
24. Західна Україна 1920-1930-х рр.: джерелознавчий аспект.
25. Універсали Центральної Ради як джерело дослідження історії України.
26. Голодомори 1921-1923 та 1932-1933 рр: джерелознавчий аспект.
27. Видатні історичні персоналії як складова джерелознавства історії України 20-30-х років ХХ ст.
28. Загальна характеристика джерел з історії України періоду Другої світової війни.
29. Джерелознавство історії України другої половини 40-х – початку 60-х років ХХ ст.
30. Джерела до вивчення історії України другої половини 60-х – першої половини 80-х років ХХ ст.
31. Джерела з історії національно-визвольного руху України.
32. Джерелознавство з історії політичного, соціально-економічного та науково-культурного життя України у 40-80-х роках ХХ ст.
33. Джерела до вивчення дисидентського руху в Україні.

34. Криза марксистської парадигми історії та формування нової джерельної бази в Україні.
35. Українське джерелознавство на переломному рубежі історії (друга половина 80-х – початок 90-х років ХХ ст.)
36. Відродження традицій національного джерелознавства в умовах незалежності України.
37. Акт проголошення незалежності України як джерело новітньої історії України.
38. Документи державних органів влади як історичне джерело.
39. Документи політичних партій та громадських організацій як джерело вивчення історії України.
40. Джерела з історії “помаранчевої революції” 2004 року.
41. Архівні документи як основа дослідження історії України: загальний огляд та характеристика.
42. Інформаційний потенціал кінофотовідеодокументів як історичного джерела.
43. Волинь: джерелознавство новітньої історії (архівні документи).
44. Волинь: джерелознавство новітньої історії (спогади та мемуари).
45. Волинь: джерелознавство новітньої історії (періодична преса).
46. Волинь: джерелознавство новітньої історії (кінофотодокументи).
47. Музеєзнавство України: джерелознавчий аспект.
48. Волинське музеєзнавство.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Бондаренко Г. Вступ. „Спеціальні (допоміжні) історичні дисципліни. - Луцьк, 1977.
2. Архіви України про пам'ятки історії та культури [Огляд фондів ЦДІАК, ЦДАВО України] // Історико-культурна спадщина України: проблеми дослідження та збереження. - К., 1998. - С. 108-120.
3. Архіви України: Бібліогр. Показчик. Зміст, 1947-1970рр./УДНДІАСД; Історичне т-во Нестора-Літописця; Уклад.: А.А. Батюк, М.І. Бутич.- К., 1999.-199с.- (Архівні та бібліографічні джерела української історичної думки; Вип.3).
4. Архівні установи України: Довідник / Автори-укладачі О. І. Алтухова, С. І. Андросов, Л. С. Анохіна та ін.; ред. кол. О. С. Онищенко, Р. Я. Пиріг, Л. А. Дубровіна та ін.; Державний комітет архівів України, Міністерство культури і мистецтв України; Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського НАН України.- К., 2000.
5. Архівні установи України: Довідник. Т. 1. Державні архіви / Держкомархів України. УНДІАСД; Редкол.: Г. В. Боряк (голова), І. Б. Матяш, Г. В. Папакін. - 2-е вид., доп. - К., 2005.
6. Архівознавство. Підручник. – Київ, 1998.

7. Багатопартійна українська держава на початку ХХ ст.: Програмні документи перших українських політичних партій. Київ, 1992;
8. Бібліографічний покажчик видань місцевих органів державної статистики України за 1921—1928 роки. Київ, 1929.
9. Білокінь С. І. Масовий терор як засіб державного управління в СРСР (1917—1945): Джерелознавче дослідження. Київ, 1999.
10. Войцехівська І. Н. Структура історичного джерелознавства: традиції та сучасні проблеми // Архівознавство. Археографія. Джерелознавство: Міжвідомчий збірник наукових праць. Вип. 3. Джерелознавчі дисципліни. Київ, 2001. С. 255—270.
11. Галенко О.І. Документальні публікації з історії Українського РСР. Теорії та джерелознавчий аналіз. – К., 1991.
12. Галето О.І. Документальні публікації з історії Української РСР: теорія та джерелознавчий аналіз. – Київ, 1991.
13. Депортації. Західні землі України кінця 30-х — початку 50-х років: У 3 т. Львів, 1996, 1998. Т. 1, 2.
14. Джерела українознавства. Київ, 1990.
15. Джерелознавство з історії України. Довідник. - К., 1998.
16. Довгопол В.М. Литвиненко М.А., Лях Р.Д. Джерелознавство з історії Української РСР. - К., 1986.
17. Закони України. Київ, 1996-2001. Т. 1-20.
18. Зашкільняк Л. Методологія історії від давнини до сучасності. – Львів, 1999.
19. История Советской Конституции в документах. 1917—1956 гг. – М., 1957.
20. Источниковедение истории СССР/ Под ред.. И.Д. Ковальченко.-М., Высшая школа, 1981.
21. Історичне джерелознавство: Підручник. Калакура Я.С. та ін. - К.: Либідь, 2002.
22. Калакура Я. С. Класифікація та ідентифікація джерел з українознавства //Українознавство в системі освіти. Київ, 1996.
23. Калакура Я. С. Особливості джерелознавчої критики архівно-слідчих документів //Архівно-слідчі справи репресованих. Київ, 1998.
24. Калакура Я. С. Українське історичне джерелознавство: традиції і сучасність //Константи. 1996. № 2 (5).
25. Комуністична партія України в резолюціях і рішеннях з'їздів, конференцій і пленумів ЦК. Т. 1 (1918-1941); Т. 2 (1941-1976). Київ, 1976; Комуністична партія України: з'їзди, конференції. Київ, 1991.
26. Конституція України. Київ, 1996.
27. Кулешов С.Г. Про значення поняття «документ» // Бібліографічний вісник. – 1995. – №1. С.1-4.
28. Культурне життя в Україні. Західні землі. Документи і матеріали. 1939-1953. – К., Т. 1. – 1995.
29. Ляхоцький В. На рубежі тисячоліть: здобутки та перспективи Українського джерелознавства // Пам'ять століть. – 1998. – №5.

- 30.Макарчук С. Писемні джерела з історії України: Курс лекцій. – Львів: Світ, 1999.
- 31.Орлов А. Біографічні дослідження як галузь історичного знання // Пам'ять століть. – 1998. – №5. – с. 158 -159.
- 32.Покажчик документальних публікацій та науково-довідкової літератури архівних установ Української РСР (1926-1974 рр.). Київ, 1974.
- 33.Портнов А. Українська радянська історіографія: до постановки проблеми // Сучасність. – №6. – 2000. С.112-116.
- 34.Пронштейн А.П. О предмете источниковедения как научной исторической дисциплины // История СССР. – 1977. – №5. – С. 161-173.
- 35.Санцевич А.В. Джерелознавство з історії УРСР. 1917-1941. – К, 1981.
- 36.Тисяча років української суспільно-політичної думки: У 9 т. Київ, 2001. Т. 1-9.
- 37.Україна за 50 років (1917—1967): Стат. довідник. Київ, 1967.
- 38.Українська суспільно-політична думка в ХХ ст.: 36. документів. Мюнхен, 1983. Т. 1-3.
- 39.Фарсобин В.В Источниковедение и его метод: Опыт анализа понятий и терминологии. - М., Наука, 1983.
- 40.Швецова-Водка Г.М. Документознавство. Навчальний посібник. – К., 2007.

ДОДАТКОВА ЛІТЕРАТУРА

1. Акт проголошення незалежності України. – К., 1991.
2. Багатопартійна українська держава на початку ХХ ст. Програмові документи перших українських партій. – К., 1992.
3. Декларація про державний суверенітет України. – К., 1990.
4. Історія України: Документи, матеріали / Уклад., комент. В.Ю.Короля. – К.,2001.
5. Конституція України. – К., 1996.
6. Конституційні акти України. 1917 – 1920. – К., 1992.
7. Національні процеси в Україні. Історія і сучасність. Документи і матеріали. – Т.1. – К., 1997.
8. Національні відносини в Україні у ХХ ст. Збірник документів і матеріалів. – К., 1994.
9. Українська суспільно-політична думка в ХХ ст. Документи і матеріали. – Т.1. – Сучасність, 1983.
- 10.Українська Центральна Рада. Документи і матеріали: У 2-х т. – К., 1996.
- 11.Хрестоматія з історії Української РСР. – К., 1959. – Т.1.
- 12.Кучма Л.Д. Подія історичної ваги : 10 років незалежній Україні. – К., 2008.
- 13.Кучма Л.Д. Україна - не Росія. – М., 2004.

ТЕСТИ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

«ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВО НОВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ»

- 1. Назвіть, що є зайвим у даному ланцюгу: «Джерелознавство новітньої історії України тісно зв'язано та співпрацює з ...»**
 1. історіографією
 2. архівознавством
 3. документознавством
 4. філологією

- 2. Цінним джерелом з історії України 1917-1920 рр є**
 1. збірник «Статистика України»
 2. 4 універсал
 3. «Конституційні акти України: 1917-1920: невідомі Конституції України»
 4. «Спогади та роздуми» Г.Жукова

- 3. Законодавчими актами 80-90-х років ХХ ст.. є:**
 1. Кравчук Л. «Маємо те, що маємо»
 2. Акт проголошення незалежності України
 3. Про місцеве самоврядування в Україні. Закон України
 4. Урядовий кур'єр

- 4. Джерела, які охоплюють носії відомостей, що виникли внаслідок масових обстежень, описів, переписів, запровадження обліку та звітності називають...**
 1. соціологічні дослідження
 2. статистичні дослідження
 3. анкетування
 4. інтерв'ю

- 5. Що є зайвим у даному ланцюгу: «Серед джерел вивчення новітньої історії України є документи громадських об'єднань та політичних партій: ...»**
 1. Комуністична партія Радянського Союзу в резолюціях і рішеннях з'їздів, конференцій та пленумів ЦК
 2. Решения партии и правительства по хозяйственным вопросам
 3. Україна-Польща: важкі питання
 4. Культурне життя в Україні: західні землі

- 6. Аналізуючи періодику 20-х років ХХ ст.. особлива увага приділялася питанням:**
 1. розвитку української мови
 2. військовим діям

3. розвитку національного мистецтва, зокрема утворенню Української Академії мистецтв
 4. соціально-економічним питанням
- 7. Серед сучасних загальноукраїнських періодичних видань найбільш тиражованою є:**
1. Волинь
 2. Україна молода
 3. Вільна Україна
 4. Самостійна Україна
- 8. До періодичних видань «хрущовської відлиги», яке вирізнялося вільною думкою, називалось:**
1. Літературна Україна
 2. Вільна Україна
 3. Більшовик України
 4. Правда України
- 9. Серед відомих дослідників історії преси на Волині є:**
1. В.Баран
 2. Г.Бондаренко
 3. І.Павлюк
 4. М.Кучінко
- 10. Що є зайвим у низці:**
1. Спогади (мемуари)
 2. автобіографії
 3. протоколи допиту
 4. щоденники
 5. спогади літописця Нестора
- 11. До мемуарів періоду 20-х років ХХ ст.. належать:**
1. В.Винниченка «Відродження нації»
 2. О.Сабурова «За лінією фронту. Мемуари»
 3. Н.Махно «Воспоминания»
 4. 33-й. Голод: народна книга-меморіал
- 12. До мемуарів періоду Великої вітчизняної війни належать:**
1. Строчак Т. Наш позивний Свобода
 2. Ковпак С. Від Путивля до Карпат
 3. Сабуров О. За лінією фронту: мемуари
 4. Жуков Г. Спогади і роздуми
- 13. Хто з відомих культурних діячів написав «...Зачарована Десна. Щоденник...»**

1. М. Грушевський
2. М. Попудренко
3. О. Довженко
4. В. Стус

14. Серед відомих державних діячів мемуарні спогади під назвою «Последние дни империи... Первые годы надежды» належить:

1. Л. Кучмі
2. Л. Кравчуку
3. В. Гетьману
4. В. Щербицькому

15. Найважливіші документи, присвячені новітній історії України знаходяться у таких архівах:

1. ЦДАВОВУ України
2. ДАВО
3. ЦДАГО України
4. ЦДІАК
5. ЦДІАЛ

16. У ЦДАГО України знаходиться фонд ____, переданий СБУ для дослідження трагічних сторінок України:

1. фонд 1
2. фонд 590
3. фонд 263
4. фонд 661

17. Які архіви є зайвими у даному ланцюгу:

1. ЦДАГО України
2. ЦДІАК
3. ДАВО
4. ЦДАМЛІМ України
5. ДАЛО
6. ДАТО

18. Серед основних складових історико-краєзнавчих досліджень 1917-2009 рр. можна назвати:

1. періодику
2. архівні дані
3. музеї
4. археологічні розкопки
5. соціологічні дослідження

19. Найбільшим здобутком краєзнавчої науки новітньої історії України є:

1. Літопис УПА
2. Історія міст і сіл УРСР
3. Маршрутами історії
4. Про минуле-заради майбутнього

20. Головним редактором багатотомного видання «Історія міст і сіл УРСР» є:

1. Толочко А.
2. Тронько П.
3. Курас І.
4. Кульчицький С.

21. Том «Історія міст і сіл УРСР. Волинська область» вийшов у:

1. 1969 році
2. 1970 році
3. 1972 році

22. Серед найновіших видань Волині є:

1. Книга пам'яті України. Волинська область
2. Волинь пам'ятає
3. Волинь – земля українська
4. Волинь – край козацький

23. Вперше в документах Луцький вчительський інститут згадується у:

1. 1946 році
2. 1940 році
3. 1952 році

24. З відомих викладачів – істориків сучасності ректором Луцького педагогічного інституту імені Лесі Українки був:

1. А.Свідзинський
2. Б.Заброварний
3. П.Сміян
4. В.Кудь
5. І.Коцан

25. Хто з перерахованих прізвищ не є відомим волинянином:

1. Г.Гуртовий
2. І.Вакарчук
3. П.Сміян
4. В.Степанишин
5. І.Левчанівська
6. В.Баран
7. Г.Жуков

26. До джерел вивчення національно-визвольного руху України 40-50-х років ХХ ст. відносять:

1. «Армія без держави» Т.Бульба-Боровець
2. «Літопис УПА»
3. Мемуари М.Хрущова
4. Літопис нескореної України
5. «Історичні есе» І. Лисяк-Рудницький
6. «Українська повстанська армія» М.Лебідь

27. Хто з названих вчених займається сучасною (2000-2009) історією України:

1. В.Баран
2. В.Литвин
3. С.Кульчицький
4. Ю.Шаповал
5. М.Томенко

ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК (ГЛОСАРІЙ)

Автохтонний (грец. – місцевий, корінний) – місцевого походження, той, що виник, народився на місці сучасного проживання, існування.

Акт (лат. дія, документ) – офіційний документ, запис, протокол.

Археографія (грец. стародавній) – спеціальна галузь історичної науки, що вивчає історію публікації історичних джерел, розробляє теорію і методику їх видання.

Архів (лат. приміщення, в якому засідає уряд, державні установи) – установа або відділ в установах, організаціях, на підприємствах, що зберігає документальні матеріали.

Архівознавство – спеціальна галузь історичної науки, система інтегрованих знань про історію, теорію і практику архівної справи.

Джерело історичне – носій історичної інформації, що виник як продукт розвитку природи і суспільних відносин та відбиває той чи інший бік людської діяльності.

Джерела особового походження – пам'ятки, авторами яких виступають окремі особи і яким їм належать або належали.

Джерелознавство історичне – спеціальна галузь наукових історичних знань, що розробляє теорію й методику вивчення та використання в історичних дослідженнях джерел, вивчає їх походження, склад, структуру, а також функціонування джерельної бази історичної науки.

Джерельна інформація – сукупність наявних у джерелі типів інформації та стійких зв'язків між ними, які забезпечують його цілісність та здатність бути основою для отримання наукового фактичного знання.

Документальні джерела (лат. взірець, посвідчення, доказ) – рід писемних джерел, що утворився у процесі діяльності різноманітних державних, громадських, приватних установ, підприємств, організацій.

Достовірність джерела – якісна характеристика джерела, що засвідчує його вірогідність та відповідність змісту реальних явищ і подій.

Електронний документ – документ, зафіксований засобами електронної техніки, ознайомлення зі змістом якого можливе за допомогою комп'ютера.

Епістолярні джерела (грец. лист, послання) – один із видів джерел особового походження, приватне листування.

Зображальні джерела – тип історичних джерел, в яких інформація зафіксована у вигляді зображення.

Історіографічні джерела – група джерел, що відбивають історіографічні факти, тобто факти з історії історичної науки, і дають можливість вивчити суспільні умови розвитку історичної науки, процес збагачення історичних знань, місце історичної науки в суспільному житті, зокрема у формуванні історичної свідомості людей.

Історіографія (грец. оповідь про минулі події, дослідження, знання) – спеціальна галузь наукових знань, що вивчає історію історичної науки.

Кінофотовідеодокументальні (аудіовізуальні) джерела – різновид зображальних джерел, представлених фотографіями, кінофільмами, відеозаписами.

Класифікація джерел – поділ всієї маси джерел на групи за певною суттєвою спільною ознакою, характерної для кожної групи.

Лінгвістичні джерела (лат. мова) – один із видів вербальних джерел, пам'ятки мови.

Літописи — вид наративних джерел, характерною особливістю яких є описання подій у хронологічній послідовності.

Масові джерела — комплекси джерел, що характеризуються певною повторюваністю, типовістю і однорідністю вміщеної в них інформації.

Машиночитаний документ (лат. пристрій, знаряддя, споруда) — закодований документ (магнітний диск, магнітна стрічка, перфокарта, перфострічка), зміст якого може бути розшифрований за допомогою машини.

Методика джерелознавства – система знань про методи, засоби, правила здійснення всього комплексу робіт, пов'язаних з пошуком, виявленням, відбором джерел, їх всебічним критичним аналізом, визначенням достовірності та інформаційної цінності, а також наступним використанням з метою отримання науково перевіреної, об'єктивної інформації.

Методологія джерелознавства (грец. шлях дослідження, спосіб пізнання) – система теоретичних знань і наукових принципів, на основі яких формуються метод і методика джерелознавчого дослідження.

Мемуари (спогади) (франц. пам'ять) — вид оповідних джерел особового походження, що створюються на основі зафіксованих у пам'яті авторів вражень про події, учасниками чи свідками яких вони були.

Нумізматика (лат. монета) — спеціальна історична дисципліна, що вивчає монети, монетне виробництво, історію грошового обігу та техніку монетної справи, методи їх використання як джерела.

Оповідні джерела — рід усних та писемних джерел, характерною особливістю яких є фіксація інформації у вигляді розповіді у довільній формі про події та явища суспільно-політичного, соціально-економічного й культурного життя.

Оригінал документа (лат. первісний, природжений) — 1) Первинний, вихідний документ. 2) Справжній документ, рукопис на відміну від копії або підробки, фальсифіката.

Періодична преса (грец. той, що повторюється, чергується) — вид комплексних джерел, представлений газетами, журналами та іншими періодичними виданнями.

Писемні джерела — тип історичних джерел, визначальною ознакою яких є письмова фіксація інформації.

Повнота джерела — здатність джерела відбивати основний зміст, суттєві риси й особливості відображуваних подій, явищ.

Позаджерельна інформація — сукупність знань і настанов, які використовуються істориком, впливають на його дослідження і не здобуваються ним безпосередньо з історичних джерел.

Потенційна інформація джерел (лат. сила) — різновид джерельної інформації, що залишилася не використаною у наукових дослідженнях.

Ревізії (лат. перегляд) — переписи населення податкових станів; офіційні документи описово-статистичного характеру.

Регламент (лат. правило) — система правил, що регулюють порядок організації і діяльності певних установ.

Реєстр (лат. списки, перелік) — список, опис, перелік, а також книга для запису справ, документів, майна, земельних володінь, осіб тощо.

Ретроспекція (лат. назад дивлюсь) — 1). Погляд у минуле, аналіз минулих подій, вражень тощо; 2). Спосіб розгляду суспільних ідей, подій сучасності під кутом зору минулого, звернення до минулого для виявлення у ньому первісних тенденцій, властивих сучасності. Ретроспективний — звернений у минуле, присвячений розгляду минулого.

Речові джерела — тип історичних джерел, інформація в яких фіксується у предметній формі.

Справочинні (діловодні) джерела — вид документальних джерел, що створюються у процесі функціонування державних, суспільних, приватних установ та організацій і мають офіційний, діловий характер.

Статистичні джерела (англ. стан, становище) — вид історичних джерел, що містять інформацію, яка характеризує кількісні закономірності суспільного життя у нерозривному зв'язку з їхнім якісним змістом. Охоплюють різноманітні за змістом та формою носії інформації, що виникли внаслідок масових обстежень, описів, переписів, запровадження стандартизованого обліку та звітності.

Теорія джерелознавства (грец. розгляд, дослідження) – розділ джерелознавства, який включає систему наукових знань про об'єктивно-суб'єктивний характер історичного джерела, пізнання його соціальної та гносеологічної природи.

Типи історичних джерел — групи джерел, що мають споріднений спосіб передачі відомостей або близькі за змістом, формою, походженням.

Усні джерела — тип історичних джерел, в яких інформація зберігається у вигляді усної традиції і передається з покоління в покоління із уст в уста.

Фактична критика (лат. зроблене) — вид джерелознавчої критики, що передбачає перевірку повноти і достовірності джерела шляхом його зіставлення з іншими джерелами.

Фальсифікація (лат. підробка) – умисне викривлення або неправильне тлумачення тих чи інших явищ, подій, фактів, джерел.

Фонічні джерела (грец. вимовляю, звучу) — окрема група звукових історичних джерел, носіями яких виступають фонограми, різного роду технічні звукозаписи текстів, музичних творів, інших звукових проявів, що створюються у процесі життєдіяльності людства.

Хронологія історична (грец. час, слово, вчення) — спеціальна історична дисципліна, що вивчає системи літочислення у різних народів та способи переведення дат га сучасне числення часу.

Цензура (лат. роблю перепис, опис) – контроль офіційної влади за змістом, випуском у світ та розповсюдження друкованої продукції, творів сценічного, образотворчого та кіномистецтва з метою не допустити чи обмежити поширення ідей, інформації, що визначаються цією владою як небажані або шкідливі.

Циркуляр (лат. круговий) – письмове розпорядження директивного характеру, яке надсилають підвідомчим установам або підлеглим службовим особам.